

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Α1.α.

1α, 2β, 3β

Α1.β.

Η αντωνυμία (παρ') **ἥν** αναφέρεται στη λέξη «**ὁδόν**»

Η αντωνυμία (ὕπερ) **ῶν** αναφέρεται στη λέξη «**τὰ παραφράγματα**»

Β1.

- Για να διερευνηθεί το περίπλοκο πρόβλημα της παιδείας ο Σωκράτης πρότεινε να το εξετάσουν στο ευρύτερο πλαίσιο μιας ιδεώδους πολιτείας: καλεί το Γλαύκωνα να φανταστεί (*ιδέ*) τον επίγειο κόσμο σαν μια μισοσκότεινη σπηλιά. Το ρήμα «*ἀπείκασον*» στην αρχή της αφήγησης σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου αλληγορικού. Η αλληγορία είναι ο εκφραστικός τρόπος με τον οποίο ο συγγραφέας άλλα λέει και άλλα εννοεί και συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία. (*εισαγωγή σχολικού βιβλίου: Φιλοσοφικός Λόγος*)
- Βασικό θέμα του μύθου είναι η επίδραση που ασκεί η παιδεία στην ανθρώπινη ψυχή («*παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας*»), στην υποχρέωση που έχει ο ορθώς πεπαιδευμένος, δηλαδή ο φιλόσοφος, να φωτίσει τους συνανθρώπους του, αλλά και γενικότερα στην αντίθεση ανάμεσα στον κόσμο που συλλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας και στον κόσμο της νόησης. (*εισαγωγή σχολικού βιβλίου: Φιλοσοφικός Λόγος*)
- Με τη φράση «*παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας*» ορίζεται μια πρώτη θεματική για τον μύθο του σπηλαίου: ο Πλάτων θα μιλήσει αλληγορικά περί παιδείας (και έλλειψης παιδείας). Στην *Πολιτεία* γενικότερα η αναφορά στην παιδεία γίνεται πάντα σε σύνδεση με την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών. Στον μύθο του σπηλαίου, ειδικότερα, η αναφορά στην παιδεία έχει και γνωσιολογικό περιεχόμενο: πώς μπορεί ο άνθρωπος να γνωρίσει την αλήθεια, και μάλιστα το αληθινά υπαρκτό; (*σχόλιο σχολικού βιβλίου Φακέλου Υλικού*).
- Σύμφωνα με τον πλατωνικό δυισμό υπάρχουν ο νοητός κόσμος, ανώτερος και πρότυπος, και ο αισθητός κόσμος, κατώτερος και αντίγραφο του πρώτου. Ο αισθητός κόσμος αφορά τη «*Δόξα*» και σε αυτήν κυρίαρχη πηγή γνώσης είναι η αίσθηση. Σε αυτόν τον κόσμο ζουν οι *δεσμώτες* οι οποίοι συμβολίζουν τους ανθρώπους που ζουν χωρίς φιλοσοφική παιδεία. Είναι αλυσσοδεμένοι σε υπόγεια σπηλιά (*ἐν καταγείῳ οἰκῆσει σπηλαιώδει*), με μοναδική πηγή φωτός μια τεχνητή φωτιά που καίει πίσω, ψηλά και μακριά τους δημιουργώντας, στο μοναδικό τοίχο που είναι αναγκασμένοι να κοιτάζουν

(φῶς δὲ αὐτοῖς πυρὸς ἄνωθεν καὶ πόρρωθεν καόμενον ὀπισθεν αὐτῶν). Βλέπουν μόνο σκιές και ζουν με ψευδαισθήσεις (δόξες), δεν μπορούν να κινηθούν ή να δουν την αλήθεια. Βρίσκονται στο σκοτάδι της πλάνης, της αμάθειας και της απαιδευσίας. Δεν μπορούν να αντιληφθούν την αλήθεια πέρα από όσα οι αισθήσεις τους, τους παρέχουν. Τις φωνές των φερόντων τις εκλαμβάνουν ως φωνές των σκιών (οἷον εἰκὸς τοὺς μὲν φθεγγομένους, τοὺς δὲ σιγῶντας τῶν παραφερόντων). Αλληγορικά απεικονίζουν τους απαιδευτους πολίτες που δεν αμφισβητούν τα δεδομένα της πολιτικής ζωής καθώς θεωρούν πως αυτά συνιστούν τη μόνη πιθανή έκφανση της πραγματικότητας και δέχονται τα πάντα άκριτα. Η έλλειψη παιδείας ταυτίζεται με την παραμονή στο σκοτάδι.

B2.

Κοινός τόπος των δύο αποσπασμάτων είναι η έννοια της πραγματικότητας και η διάσταση ανάμεσα στο αντιληπτό μέσω των αισθήσεων και στο αντιληπτό μέσω της λογικής.

Ομοιότητα: Στην πρώτη παράγραφο του παράλληλου κειμένου το «Κόμμα» αρνείται την αυθεντικότητα των εμπειρικών δεδομένων και αμφισβητεί την ίδια την εξωτερική πραγματικότητα («Η φιλοσοφία του κόμματος αρνιόταν ... της εξωτερικής πραγματικότητας»). Αντίστοιχα, ο Πλάτωνας περιγράφει την αισθητή πραγματικότητα σαν ένα μισοφωτισμένο σπήλαιο και τις αισθήσεις σαν δεσμά που καθηλώνουν τους δεσμώτες στην άγνοια («ἀπέικασον τοιοῦτῳ πάθει τὴν ἡμετέραν φύσιν παιδείας τε πέρι καὶ ἀπαιδευσίας. Ἰδὲ γὰρ ἀνθρώπους οἷον ἐν καταγείῳ οἰκήσει σπηλαιῶδει, ἀναπεπταμένην πρὸς τὸ φῶς τὴν εἴσοδον ἔχουσαν μακρὰν παρὰ πᾶν τὸ σπήλαιον, ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένους»). Και στις δύο περιπτώσεις ο άνθρωπος ελέγχεται και χειραγωγείται.

Διαφορά : Στη δεύτερη παράγραφο ο Γουίνστον δείχνει πίστη στον υλικό κόσμο και στην αλήθεια της εξωτερικής – αντικειμενικής πραγματικότητας («Ο υλικός κόσμος ... πέφτουν προς το κέντρο της γης»). Αντίθετα, στο κείμενο αναφοράς ο Πλάτωνας αμφισβητεί την καθιερωμένη αντίληψη για την πραγματικότητα («τοὺς γὰρ τοιοῦτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶει ἂν τι ἑώρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιὰς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας») θεωρώντας πως οι δεσμώτες «γνωρίζουν» μόνο «σκιές»

B3

1. οισοφάγο
2. φόρος
3. φορέματα
- 4 φέρσιμό
- 5 φερέφωνο

B4

- 1 Λάθος
- 2 Λάθος
- 3 Σωστό
- 4 Σωστό
- 5 Λάθος

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Παρατηρούσε με προσοχή συχνά αυτή και εξέταζε αν κανείς άλλος την έβλεπε, πολλές φορές δε έριχνε το βλέμμα και στην σκιά της. Όταν έφθασαν πιο κοντά στον Ηρακλή, εκείνη που είπαμε πρώτη, προχωρούσε με τον ίδιο ρυθμό, η δε άλλη, επειδή ήθελε να προλάβει, έτρεξε μπροστά προς τον Ηρακλή και είπε: Σε βλέπω, Ηρακλή, να απορείς ποιον δρόμο να πάρεις στη ζωή σου. Εάν, λοιπόν, κάνεις εμένα φίλη σου, θα σε οδηγήσω στον πιο ευχάριστο και εύκολο δρόμο, και από τα ευχάριστα κανένα δεν θα υπάρξει που να μη το απολαύσεις, από την άλλη θα περάσεις όλη σου τη ζωή χωρίς να δοκιμάσεις δυσκολίες.

Γ2. ΝΟΗΜΑΤΙΚΗ ΕΡΩΤΗΣΗ

Ο Σωκράτης αναδιηγούμενος την ιστορία του σοφιστή Πρόδικου αναφέρεται στη συνάντηση του Ηρακλή με την Αρετή και την Κακία, περιγράφοντας λεπτομερώς την εξωτερική τους εμφάνιση.

Η Αρετή περιγράφεται ως μια γυναίκα ευγενική και επιβλητική, με χαρακτηριστικά που αποτυπώνουν την ευκρίνεια, τη σωφροσύνη και την αξιοπρέπεια. Το σώμα της είναι διακοσμημένο με καθαρότητα, τα μάτια της εκφράζουν αιδώ, ενώ η στάση της αποπνέει σεβασμό («τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπὴ τε ἰδεῖν καὶ ἔλευθέριον φύσει, κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι, τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ, τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνη»). Το λευκό ρούχο που φορά συμβολίζει την αγνότητα και την ηθικότητα, αντικατοπτρίζοντας τη σεμνότητα και την εσωτερική καλλιέργεια.

Αντίθετα, η Κακία παρουσιάζεται ως μια γυναίκα που επικεντρώνεται στην εξωτερική εμφάνιση και την επίδειξη, παραβλέποντας την εσωτερική ουσία. Είναι πολύσαρκη και μαλθακή, δείγμα υπερβολικής καλοπέρασης, ενώ το χρώμα του δέρματός της είναι τεχνητά λευκό και ερυθρό, ώστε να φαίνεται πιο εντυπωσιακό («τὴν δ' ἑτέραν τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἀπαλότητα, κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι»). Η σωματική της διάπλαση εμφανίζεται υψηλότερη από τη φυσική της, φανερώνοντας προσποίηση, και τα μάτια της είναι εξόφθαλμα. Η ενδυμασία της έχει σχεδιαστεί με τρόπο, ώστε να αναδεικνύει στο μέγιστο βαθμό τα νεανικά της χαρακτηριστικά, εστιάζοντας αποκλειστικά στην εξωτερική εντύπωση.

Γ3. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

α. γυναικός, φύσεως, σώματος, καθαρότητος

β. φάνηθι, μειζόνων, ὀψομένη, ἐπεσκόπει, ἀγάγωμεν, οὐδεμιᾶ

Γ4. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

α. ἰδεῖν = απαρέμφατο της αναφοράς στο *εὐπρεπὴ*

φύσεως = ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός ως γενική συγκριτική στο *ὀρθοτέραν*

τῷ Ἡρακλεῖ = αντικείμενο στο *προσδραμεῖν*

ἀποροῦντα = κατηγορηματική μετοχή (από το ρήμα αἰσθήσης ὀρῶ) που αναφέρεται στο αντικείμενο *σέ*

φίλην = κατηγορούμενο στο αντικείμενο *έμέ* (από το ποιησάμενος)

τῶν χαλεπῶν= ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός ως γενική αντικειμενική στο *ἄπειρος*

β. Εἴ τις ἄλλος αὐτήν θεᾶται= δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική πρόταση κρίσεως (ολικής άγνοιας, μονομελής). Εκφέρεται με οριστική «*θεᾶται*» γιατί δηλώνει το πραγματικό και λειτουργεί συντακτικά ως αντικείμενο στο «*ἐπισκοπεῖν*».

